

דהיינו, בי"ד באדר — קורין אותה אפילו ביחיד, כיון שהכל קורין באותו יום, ואיכא פרסומי ניסא גם אם יקראנה ביחיד.

אבל אם קורין אותה שלא בזמנה¹³⁰, כגון בני הכפרים שמקדימין ליום הכניסה¹³¹, קורין אותה בעשרה דווקא, משום דבעינן פרסומי ניסא.

רב אסי אמר: בין בזמנה ובין שלא בזמנה, מצוה לקרותה בעשרה, ומשום פרסומי ניסא^{132 133}.

אלא אימא הכי: הואיל ואמרו שכפרים מקדימין ליום הכניסה — גובין בו ביום ומחלקין בו ביום, מפני שעניניהם של עניים נשואות במקרא מגילה, וכדרב יוסף.

והך דאמרינן דמקדימין ליום הקריאה, היינו דווקא לענין מתנות לאביונים. אבל שמחה, דהיינו סעודת פורים, אינה נהגת אלא בזמנה, בי"ד באדר, ואפילו לבני הכפרים שמקדימין ליום הכניסה.

אמר רב: מגילה, כשקורין אותה בזמנה,

דלשיתו אזיל, דס"ל שנתבטלה תקנת הכפרים — רק בזמן שלא היו מקדשין עפ"י הראיה, ובזמן רב — היו מקדשין על פי הראיה, ולהכי פליגו בקריאת הכפרים ביום הכניסה.

132. עיין בראשונים שנחלקו אי פליגי רב ורב אסי לכתחילה, אבל בדיעבד לכו"ע יצא אם קרא ביחיד בזמנה, או דלמא אפילו בדיעבד פליגי. עוד דנו הראשונים, אי בעינן דווקא י גדולים. וכן דנו אם נשים מצטרפות לעשרה. עיי"ש. והנודן הוא, אי טעמא דבעינן עשרה, היינו משום דכל דבר שבקדושה בעינן עשרה, או דלמא, דהכא היינו טעמא משום פרסומי ניסא.

ובשו"ת הרדב"ז [ח"ב סי' תרס"ה] כתב, דלמ"ד דנשים רשאיות לקיים מצות עשה שהזמן גרמן — ולברך עליהם, כל שכן הכא, דרשאי היחיד לכו"ע לקרות ולברך, והפלוגתא היא רק אם חייב לקרות. ובגליוני הש"ס תמה על הדמיון. עיי"ש.

133. כתב הריטב"א [לעיל ד' ע"א, ד"ה ואריב"ל], דמסתבר, דהך פלוגתא דווקא בקריאת היום היא, אבל בקריאת הלילה — ליכא קפידא. שהרי בני הכפרים — מקדימין ליום הכניסה, ובלילה, שעדיין לא נכנסו לעיירות — הרי

סוף פ"ק דביצה: "משלחין מנות ביו"ט וכו'". ועיי"ש עוד מה שביאר לפי זה.

130. עיין בריטב"א דן כאן, אימתי קורא המפרש בים והיוצא בשיירא. די"א שדינו ככפרים, ומקדים לקרות ביום הכניסה. ומביא ראייה מהתוספתא, דתניא התם: המפרש בים והיוצא בשיירא — קורא בי"ג. וס"ל די"ג לאו דווקא, אלא ה"ה לי"א וי"ב.

ואיכא מ"ד, דכיון שבטלה הקדמת הכפרים, קורא בי"ג אם הוא בן עיר, דהא זמנו הוא כשחל י"ד להיות בשבת. ולפ"ז י"ג דנקט בתוספתא — דווקא הוא.

ובעל העיטור גרס בתוספתא: "קורא בי"ד". ומפרש לה בבן כרך שבא לפרוש בים, שקורא בי"ד כבן העיר, כיון די"ד הוא זמן הרוב. אבל בזמן אחר — אינו קורא כלל, לא בן עיר, ולא בן כרך. [וע"ע ברשב"א, בר"ן ובבעל המאור].

131. כך פירש רש"י. ותמהו עליו הראשונים, הא בטלה כבר הקדמת הכפרים, דהא קיימא לן כרבנן דאמרי: אין קורין אותה אלא בזמנה! והיכי שקלו וטרו רב ורב אסי אליבא דר"ע? וכתבו הראשונים, דהיינו היכא דחל י"ד או ט"ו בשבת. ועיי" בטורי אבן.

ובק"נ [אות ר'] כתב ליישב שיטת רש"י,

היה עובדא, וחש ליה רב להא דרב אסי, וחזרו אחר עשרה כדי לקרותה¹³⁴.

ותמהינן: ומי אמר רב הכי, דשלא בזמנה בעינן עשרה?

והאמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: פורים שחל להיות בשבת, דאין קורין בה את המגילה — ערב שבת זמנא!

ומדלא קאמר רב יהודה: "מקדימין לערב שבת", משמע דהכי קאמר: ערב שבת — זמנא שקבעו להם אנשי כנסת הגדולה הוא. ולהכי תמהינן: וכי ערב שבת זמנא? והא שבת שהוא י"ד באדר — זמנא הוא?!

אלא לאו, הכי קאמר: לאחר שתיקנו להם חכמים שיקדימו ולא יקראו בשבת, הרי שלא בזמנא — בזמנא הקבוע הוא לכל דבר. מה בזמנא — קרינן אפילו ביחיד, אף שלא

בזמנא, כשהוקדם על ידי חכמים — קרינן אפילו ביחיד. אם כן, קשיא דרב אדרב, דאיהו אמר לעיל, דשלא בזמנא — בעינן עשרה?!

ודחינן: לא קאמר רב למילתיה לענין מקרא מגילה בעשרה, ולמימר דשלא בזמנא — כזמנא, ולא בעינן עשרה.

אלא מאי האי דקאמר: "ערב שבת זמנא"?

לאפוקי מדרב, דאמר לעיל, גבי פורים שחל בשבת, דהואיל ונדרחו עיירות ממקומן — ידחו ליום הכניסה, ולא יקראו בערב שבת. הא קא משמע לן רב, דערב שבת זמנא של בני עיירות הוא — וקורין בו, ואין מקדימין ליום הכניסה.

מתניתין:

אי זו היא עיר גדולה, שקורין בה בי"ד? כל

במקומן היו קורין אותה, ובמקומן — הרי לא היו להם עשרה בנ"א! וע"ע ברשב"א ובר"ן.

134. בתוס' הרא"ש במס' קידושין [דף מ"ה ע"ב, ד"ה וחש לה רב] הביא, דבסדר רב עמרם גאון פסק כרב אסי, משום דחזינן הכא, דחש רב להא דרב אסי. עיי"ש.

אבל הרי"ף פסק כרב, דקורין אותה אפילו ביחיד, והביא ראיה מהגמ' לקמן, עיי"ש.

וכתב שם הר"ן, דאין משם ראיה, דבדיעבד — לכו"ע יוצא גם בלא י'. וראיה לדבר, דבמתניתין לקמן [כ"ג ע"א] לא מנינן למקרא מגילה בהדי אותם דברים דבעינן דווקא בעשרה, וע"כ דבמקרא מגילה — עשרה אינן לעיכובא, ולהכי לא מיייתנין לה.

והביא שם, שכתב הרמב"ן שאין זו ראיה,

דכל אותן דברים שמונין שם — חובת הציבור הן. ואין עושין אותן, אא"כ בעשרה או רובן מחוייבין בדבר, כגון שלא שמעו קדיש וברכו. אבל במקרא מגילה, לא בעינן עשרה, אלא משום פרסומי ניסא, הלכך, קורין אותה אפילו בשביל יחיד, אם יש שם עשרה, אעפ"י שיצאו כבר יד"ח, ולהכי לא מיייתנין לה התם.

ועיי' בחיי אדם [כלל ל"א סי"ב] שנסתפק: "אם כולם שמעו קריאת התורה, ויש איזה בני אדם שלא שמעו, אם מותר לקרות עוד הפעם בשבילם". ולכאוי יש ראיה מהר"ן דלעיל, דאף בשביל רוב שלא שמעו — קורין!

אבל מביאים בשם הגר"ח מבריסק, שאמר דליכא ראיה מהתם. דשני דברים נאמרו שם: "והרמב"ן ז"ל כתב וכו' ואין עושין אותן אלא בעשרה". ועוד, "או רובם מחוייבין בדבר, כגון

וכן שלמי הוגיה הבאים ביום טוב, אם חל יום טוב בשבת, מאחרין הבאתן למחר, שהרי יש להן תשלומין כל שבעה [וכפי שיתבאר בגמרא].

וכן מצות הקהל שהיא בשנה ראשונה של שמיטה, במוצאי יום טוב הראשון של סוכות, שהיה המלך קורא ספר משנה תורה, וכל העם חייבים לבוא ולהביא את נשיהם וטפם. ובשבת אי אפשר להביא הטף, משום איסור הוצאה¹³⁸.

ובירושלמי מפרש, דלא עבדינן מצות הקהל בשבת, מפני שהיו צריכין לעשות בימה של עץ, שעליה המלך יושב וקורא¹³⁹ [ולעשותה

שיש בה עשרה בטלנין¹³⁵ [יתבאר בגמרא]. אבל אם יש בה פחות מכאן, מעשרה בטלנין — הרי זה נחשב ככפר¹³⁶.

באלו — בזמני קריאת המגילה — אמרו חכמים, דאם חל בשבת, מקדימין לקרות קודם הזמן, ולא מאחרין לקרות לאחר השבת.

אבל זמן עצי כהנים, שהיו משפחות בישראל שהיו להם ימים קבועים בשנה, להביא עצים למקדש לצורך המערכה, והיו מביאין עמהם קרבן עצים. אם חל זמנם בשבת — מאחרין למחר.

וכן תשעה באב [וכן שאר צומות, רש"י¹³⁷], אם חל בשבת — מאחרין למחר.

שיטתו בזה כל היום וימנעו משמחת הפורים [עיי"ש שהביא עוד פירוש].

137. רש"י כתב דה"ה ל"ז בתמוז ועשרה בטבת [ועיי' במהר"ץ חיות שהעיר אמאי לא נקט נמי צום גדליה].

אמנם הב"י [או"ח סי' תקנ"ד] ו"מ"ש ואם חלון הביא את האבודרהם, שכתב בהל' תענית, שצום י' בטבת משונה משאר תעניות, שאם חל בשבת, אין נדחה ליום אחר. מפני שנאמר בו: "בעצם היום הזה" כמו ביוהכ"פ. וכתב הב"י: "ולא ידעתי מנין לו זה".

138. כך למד הטורי אבן, דזה טעמו של רש"י. והטעם שהביא רש"י מהירושלמי — טעמא אחרינא הוא.

139. עוד איתא התם [הלכה ד']: "ר' בא בריה דר' חייא בר בא אמר: מפני התקיעה". ופירש קרבן העדה, דהיינו, שהיו תוקעין ביום הקהל, והרי אין תוקעין בשבת. וכ"כ הרמב"ם [סוף הלכות חגיגה, פ"ג ה"ז], דהטעם הוא מפני

שלא שמעו קדיש וברכו". וא"כ האי דכתב הר"ן "או רובם" — מיירי דווקא לענין קדיש וברכו, ולא לענין קריאת התורה [עיי"ש בלשון הר"ן]. אמנם בב"ה"ל [תחילת סי' קמ"ג] מביא את ספיקו של החזי אדם, וכתב: "והראני גדול אחד מפורש בר"ן רפ"ק דמגילה, בסוגיא דמגילה בזמנה קורין ביחיד, דרובן שלא קראו — סגי".

135. וכתב הריטב"א, דה"ה לכפר, שאם יש בו עשרה בטלנים — דינו כעיר. אבל השפת אמת הביא בשם ספר ראשון לציון, דכפר לעולם מקדים ליום הכניסה.

136. כתב הריטב"א דדינן כבני כפרים שמקדימין ליום הכניסה. ואע"פ שלא שייך הכא טעמא דסיפוק מים ומזון, מ"מ איכא טעמא אחרינא, דכיון דאין בה עשרה בטלנין, אין הציבור מתאספין בב"הכנ"ס אלא ביום הכניסה משום קריאת התורה, ואם כן, אם לא יקדימו ליום הכניסה, לא יקראו מגילה בציבור, או

הכפרים ליום הכניסה, במקום שנכנסין לעירות בשני ובחמישי, דאז הוי טובתם לקרות בימים אלו. אבל במקום שאין נכנסין לא בשני ולא בחמישי — אין קורין אותה אלא בזמנה, שהרי אין תועלת בהקדמתן.

גמרא:

תנא: האי דתנן במתניתין "שיש בה עשרה בטלנין" — הכוונה לעשרה בטלנין שבטלנין ממלאכתן, וניזונין משל ציבור, כדי להיות מצויין בבית הכנסת בזמן התפילה, כדקאמר

מאתמול אי אפשר — משום דדחיקא עזרה¹⁴⁰ ¹⁴¹].

בכל אלו, אם חל זמנם בשבת, מאחרין ולא מקדימין.

אף על פי שאמרו לגבי מקרא מגילה, דמקדימין ולא מאחרין, מותרין באותו יום שמקדימין לקרות בו את המגילה בהספד ובתענית, ובאותו יום נותנין מתנות לאביונים¹⁴².

אמר רבי יהודה: אימתי מקדימין בני

ולגבי סעודת פורים, איתא בירושלמי [פ"א ה"ד] דמאחרין אותה לאחר השבת, כדי שתהא סעודת פורים ניכרת, ולא תתערב בסעודת שבת. והקשה הריטב"א [וכן הוא ברשב"א ובר"ן], הא כי כתיב "ולא יעבור" — אשמחה נמי כתיב, דהא "נזכרים ונעשים" כתוב שם?!

וכתב הריטב"א, דיש מפרשים [הוא הר"ן בשם הרא"ה], דהאי דאיתא בתוספתא: "סעודת פורים מאחרין" — הכוונה שאין מקדימין אותה, אלא עושין אותה בזמנה. אמנם האשכול תירץ, דכיון דהסעודה ביום א' — תשלומין היא לסעודת שבת, לא שייך בה "ולא יעבור".

ובשו"ת מהרלב"ח [סי' ל"ב] הביא, דמהרמב"ם משמע, דעושין את הסעודה בשבת. ועוד הביא, דנראה שהבבלי חולק על הירושלמי בהא. עיי"ש.

ובשו"ע [תרפ"ח ס"ו] כתב, דכשחל ט"ו בשבת, סעודה נוהגת ביום א'. והביא המ"ב [שם ס"ק י"ח] דהכי אמרינן בירושלמי [שהבאנו לעיל]. והביא דמהר"ל חביב הוכיח שהבבלי שלנו אינו סובר כן. עיי"ש.

ולגבי משלוח מנות, כתב התו"ט דזמנה כזמן הקעודה, דהא מנות — מידי דמיכל הוא.

תקיעת החצוצרות והתחנינות, שאין דוחין את השבת. ועיי' בראב"ד שם שהשיג עליו, ועיי' בכס"מ ובלח"מ. ועיי' בשירי הקרבן [על הירושלמי שם].

140. הר"ן מביא, דהיינו, שהיתה הבימה ממעטת את אויר העזרה, וכל אויר העזרה היה נצרך לנס שנעשה שם, שהיו עומדין צפופין ומשתחווין רווחים.

אמנם בקרבן העדה פירש, דביו"ט היו הכל מביאין קרבנותיהם, שלמי חגיגה ועולות ראייה, והיו צריכין ריוח גדול, והבימה היתה גדולה ורחבה.

141. עוד איתא התם בירושלמי: "א"ר מתניה: על שם: "לא תטע לך אשרה כל עץ". והיינו, שאם יעשו הבימה מעיו"ט, יהא נראה כאילו נוטע אשירה, כיון שצריכה להיות שם שני ימים, מעיו"ט עד מוצאי שבת.

142. בפירוש המשניות להרמב"ם כתב, דה"ק מתניתין: אם נתן מתנות לאביונים בימי הקדימה — יצא יד"ח. אבל בשפת אמת כתב, דצריכין לפרש, דמחוייב ליתן מתנות לאביונים ביום הקדימה.

במסכת ברכות, דכיון שבא הקדוש ברוך הוא בבית הכנסת ואינו מוצא שם עשרה — מיד הוא כועס¹⁴³.

שנינו במשנתנו: **כאלו אמרו מקדימין ולא מאחרין.**

מאי טעמא דאין מאחרין את קריאת המגילה?

אמר רבי אבא אמר שמואל: אמר קרא בעניין קריאת המגילה "ולא יעבור". וילפינן מהאי קרא, דאין מאחרין אחר הזמנים שקבעו חכמים.

ועוד אמר רבי אבא אמר שמואל: **מניין שאין מוניין ימים לשנים** — כגון אדם שאמר באחד בניסן: "קונם יין שאני שותה לשנה", דדינא הוא דאסור עד אחד בניסן בשנה הבאה, אף על פי שיש עוד אחד עשר ימים, שבהם שנת החמה יתירה על שנת הלבנה, ועוד, שפעמים שעושין חדשים חסרים. מנלן האי דינא?

שנאמר: "לחדשי השנה". ודרשינן: **חדשים אתה מונה לשנים, ואי אתה מונה ימים לשנים.**

ורבנן דקיסרי משום רבי אבא הוסיפו

ואמרו: **מניין שאין מחשבין שעות לחדשים**, כגון האומר: "הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן ועד חודש פלוני", והיה אותו החודש חסר, ובא בלילה שאחר יום העשרים ותשעה בחודש, דדינא הוא דהרי זה גט, ואין אומרים שעדיין הוא בתוך החודש, דהרי חדשה של לבנה כ"ט יום ומחצה הוא¹⁴⁴. מנלן האי דינא?

שנאמר: "עד חדש ימים". ודרשינן: **ימים אתה מחשב לחדשים, ואי אתה מחשב שעות לחדשים**¹⁴⁵.

שנינו במשנתנו: **אבל זמן עצי כהנים, ותשעה באב, והגיגה, והקהל, מאחרין ולא מקדימין.**

ומבארין מאי טעמא דכולהו:

תשעה באב לא מקדמינן, משום דאקדומי פורענות — **לא מקדמי.**

הגיגה והקהל לא מקדמינן — משום דקודם החג, **אכתי לא מטא זמן חיוביהו.** ואם יקדימו — לא יצאו ידי חובתן.

וכן עצי כהנים, קבוע להן זמן. ואם יקדימו — לא יצאו ידי חובה, דאכתי לא מטא זמן חיוביהו¹⁴⁶.

143. כתבו הראשונים, דעכשיו שנהגו העם להשכים ולהעריב לבית הכנסת — דינו כאלו יש שם "בטלנין".

144. כך פירש רש"י. ויש ראשונים שפירשו, דהיינו, שאף על פי שימי שנת הלבנה הם שנ"ד ימים, פעמים שב"ד עושין אותה בת שנ"ג או שנ"ה ימים, ולא אזלינן בתר חשבון הימים, אלא, כיון דשלמי י"ב חודש — נשלמה השנה. וכן גבי חודש, שהוא כ"ט יום ומחצה, ואין

מחשיבין השעות, אלא פעמים שעושין אותו כ"ט ימים, ופעמים — ל' יום.

145. ועיין בטורי אבן שהקשה, אמאי פירש רש"י דגבי ימים לשנים הנ"מ היא לענין נדרים, ולגבי שעות לחדשים נ"מ לענין גיטין, הא איכא למימר אותה נ"מ בין בהא ובין בהא? ועיי"ש מה שפירש.

146. כך פירש רש"י. והר"ן כתב, דא"א להקדים

תנא בכרייתא: **חגיגה**, וכל זמן חגיגה — מאחרין.

והוינן בה: **בשלמא** האי דקתני דקרבן חגיגה מאחרין, היינו **דאי מוקלע** יום טוב **בשבתא**, ואפשר להקריב את הקרבן בחול המועד, אזי **מאחרין** לה לקרבן חגיגה — **לבתר שבתא**.

אלא האי דקתני דזמן חגיגה מאחרין, **מאי היא?**

אמר רב אושעיא, הכי קאמר: חגיגה — היינו קרבן חגיגה. וקאמר תנא, דאם חל יום טוב **בשבת** — מאחרין להביאה לאחר השבת.

וכן "זמן חגיגה", דהיינו **עולת ראייה** [שהיא חובת הרגל, דכתיב "ולא יראו פני ריקם", דהיינו שצריכין להביא עולות וזבחים], **אפילו ביום טוב** שחל בחול, **דזמן קרבן חגיגה** הוא, אפילו הכי **מאחרין** להביאה בחול המועד.

מני האי ברייתא?

בית שמאי היא.

דתנן: בית שמאי אומרים: מביאין שלמים ביום טוב, שהרי הם נאכלין, ומלאכה לצורך אכילה — שרי ביום טוב, דכתיב: "אך אשר

יאכל לכל נפש — הוא לבדו יעשה לכם". ואין סומכין עליהן ביום טוב, כיון שמצוה סמיכה היא לסמוך בכל כוחו, והרי הוא משתמש בבהמה, ושבות היא. אלא סומכין עליהם מאתמול.

אבל לא מביאין עולות ראייה ביום טוב, שהרי עולה אינה נאכלת לבעלים, אלא כולה לגבוה, ודרשינן: "לכם" דווקא — ולא לגבוה. אלא מאחרין להביאן בחולו של מועד.

ובית הלל אומרים: מביאין שלמים ועולות ביום טוב [והאי דכתיב "לכם" דרשינן: "לכם" — ולא לנכרים], ואף סומכין עליהן, דסבירא להו ד"תיכף לסמיכה — שחיטה", ולהכי חייבין לסמוך ביום טוב¹⁴⁷ [ובית שמאי לא סבירא להו להך דינא].

רבא אמר ביאור אחר בכרייתא: הכי קאמר תנא: קרבן חגיגה, כל זמן חגיגה — דהיינו כל הרגל, עד יום טוב האחרון של החג — **מאחרין**, אבל טפי — לא מאחרין¹⁴⁸.

ומקור האי דינא, ממתניתין דמסכת חגיגה. **דתנן התם: מי שלא חג** [שלא הביא שלמי חגיגה ועולת ראייה] **ביום טוב הראשון של חג** הסוכות, **חונג** והולך את כל הרגל כולו, וגם ביום טוב האחרון של חג. אבל אם עבר

לערב שבת, כיון שהוא זמנו של חבירו להספיק עצים, ואי אפשר לו להכנס בתחומו.

147. ורש"י בחגיגה [ז' ע"ב ד"ה וסומכין] כתב, דכיון דמותר להביאן — לא גזרו שבות עליהן לבטל סמיכתן.

148. הקשה הרש"ש, הא פשיטא דטפי לא

מאחרין, שהרי עבר זמנה!?

ותירץ על פי הלכות חזן, שכתב [בפרשת ראה], דאם חל יו"ט אחרון בשבת, חגיגה דוחה אותו. דדמי לזמנו קבוע, כיון שאין לו תשלומין עוד. והכא מיירי שחל יו"ט אחרון בשבת, והאי דקאמר דאין מאחרין — ר"ל דקריבה בשבת. עיי"ש.

הרגל ולא חג — אינו חייב באהריותו, שאין לו עוד תשלומין¹⁴⁹. חזינן, דאפשר לאחר ולהביא קרבן חגיגה — כל זמן שאפשר להביאה באותו הרגל.

רב אשי אמר ביאור נוסף בברייתא: הכי קאמר תנא: חגיגה וכל זמן חגיגה, אם חל בשבת — מאחרין, ואפילו עצרת דאינה אלא חד יומא היא — מאחרין, דיש לה תשלומין כל שבעה.

וראיה לדבר, דנחלקו בית שמאי ובית הלל, בעצרת שחל להיות בערב שבת.

בית שמאי אומרים דיום טובות [יום הקרבת העולות והשלמים] של עצרת — אחר השבת הוא, משום דסבירא להו דאין מקריבין עולות ביום טוב.

ובית הלל אומרים דאין צריך להמתין, דהא שלמים ועולות קרבין ביום טוב.

ותנן התם, דמודים בית הלל, שאם חל עצרת להיות בשבת — שיום טובה אחר השבת, שהרי אין מקריבין שלמים ועולות בשבת.

על כל פנים, חזינן דיש תשלומין לעצרת. שהרי לכולי עלמא, אם חל עצרת בשבת, קריבין הקרבנות למחר.

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: רבי נטע נטיעה ביום הפורים.

וכמו כן, רחין רבי בקרונה של צפורי — ה-ב דהיינו בפרהסיא, ביום השוק, בשעת הילוך קרונות — בשבעה עשר בתמוז¹⁵⁰.

וכן בקש רבי לעקור צום תשעה באב¹⁵¹, ולא הודו לו חכמים בענין זה של תשעה באב.

אמר לפניו [לפני רבי אלעזר] רבי אבא בר זבדא: רבי! לא כך היה מעשה, שרצה רבי לעקור לגמרי את תשעה באב. אלא, באותה שנה, תשעה באב שחל להיות בשבת הוה,

149. ובמס' חגיגה [ט]. אמרינן, דעל זה נאמר: "מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות".

150. פירש הריטב"א, דמדינא כל הצומות אסורין בכל חומרי התענית. אלא דבימי רבי היה זמן שאין שלום ואין שמד, ואיתא במס' ר"ה [י"ח ע"ב] דבכה"ג רצו מתענין רצו אין מתענין עי"ש, להכי רחין רבי בי"ז בתמוז. וכתב דלפ"ז אפשר שגם אכל, אלא נקט רחין משום דמפרסמא מילתא. אלא שכתב דמסתבר, דמה שתלו ברצו ולא רצו — היינו דווקא לענין שאר דברים, אבל לא לגבי אכילה. ובזמן הזה ג"כ חייבין אנו להאסר באכילה מגזירת הנביאים, ולא בתורת מנהג בעלמא.

השו"ע [או"ח תק"ג ס"ב] פסק דד' צומות

מותרים ברחיצה וסיכה וכו', ואין אסורים אלא באכילה. ועיי' בט"ז שם שהקשה מסוגיין, ומתוס' הכא [ד"ה ורחין]. והמ"א הביא שם בשם הר"ן, דטעמא משום דאין רוב הציבור יכולין לעמוד בזה, ולכן בעל נפש יחמיר בכולן חוץ מנעילת הסנדל. ועיי' בכיבור הגר"א.

151. וכתבו התוס' דודאי אין הכוונה שרצה לעקרו ממש, שהרי אין ב"ד יכול לעקור דברי ב"ד חבירו וכו', אלא שרצה לעקרו מחומרא שיש בו יותר משאר תעניות, א"נ רצה לעקרו מתשיעי ולקבעו בעשירי.

והקשה הריטב"א, א"כ, היאך יכול היה לעקרו מתשיעי ולקבעו בעשירי, הא הראשונים קבעוהו לתשיעי, ואף בענין זה שייך אין ב"ד רשאי לבטל וכו'? [ועיי' במסורת הש"ס על